

Nykterhetsföredrag : 1 Varde ljus.
2. Räfven och räffjakten. 3 Den gamla
spe...

Sandquist, Carl,

54 F Br.

Pol. arb.
Nykter
(1892)
o

Nykterhetsföredrag

I

Varde ljus.

II

Räfven och räfjakten.

III

Den gamla spegeln.

Af

CARL SANDQUIST.

ÖSTHAMMAR 1892
Algot Lindbergs Boktryckeri.

I.

“Varde ljus!”

Föredrag vid nykterhetsfesten i Edebo den 13 juli 1890.

Festfirande vänner!

Dessa oändligt härliga ord äro talade i tidens morgonstund af “ljusets fader“, “allfader“, “fadern öfver allt det fader heter i himmelen och på jorden“ (1 Mos. 1: 3). Frågar någon: “Hvarföre uttalades dessa orden just då“? Svar: “Mörker betäckte djupen“. Uti det omätliga världsaltet rådde mörker — idel mörker. Ingen lefvande varelse, inga växter kunde således finnas till på jorden. Liflöshet och en namnlös ödslighet herrskade på densamma. Så skulle det dock icke alltid förblifva. “Ljusets fader“, allfader, träder fram och uttalar sitt: “varde ljus“! Och “det vardt ljus“. Det underbara ljusets natur har väl ingen lärd ännu mäktat utforska, men ljusets mångtusenfaldiga verkningar uppfyller med lif, skönhet och behag hela skapelsen. Fråga blomman: “Hvi vänder du dig emot solen“? Och hon svarar på sitt tysta språk: “Utaf henne lif jag fick“. Beröfva henne ljuset, ställ in henne i en mörk och kall källare, och du skall snart finna henne död. Själfva ordet “mörker“ utöfvar på oss människor ett förunderligt inflytande, och för dess verklighet sucka och bäfva millioner förnuftiga varelses; ja, äfven

djuren känna sig påverkade af densamma. En långvarigare solförmörkelse, en af dystra moln betäckt himmel, bekräfta det. Och den, som i upplysningens och kristendomens ljus är lycklig nog att finna sig upphöjd öfver all vidskeplig räddhåga för mörkret, medgifver dock gärna, att mörkret ingifver understundom mindre angenäma känslor. Tänk oss en dag, en vecka, en månad, utan ljus! Och blotta tanken därpå skall förmå oss att ödmjukt prisa "ljusets fader", som med sitt allmaktsord: "Varde ljus!" skingrat mörkret samt under årtusenden spridt ljus, värme, lif och glädje till allt lefvande. De små barnen äro måhända härutinnan, såsom så ofta eljest, våra läromästare, då de på sitt barnsliga vis vid den tända julgranen utropa: "Se, ljuset!"

Det naturliga ljuset, som Gud tändt genom sitt skapareord och evangelii ljus, som i Jesus Kristus uppgått med "salighet under sina vingor", böra dock vara föremål i egentligaste mening för en from naturforskning och den kristna religionsundervisningen, men icke för ett nykterhetsföredrag. Sådan är ock min mening, och därför har jag endast inledningsvis, manad därtill af vördnad för Gud, hvilken ord jag lånat såsom motto för mitt ämne, ödmjukast velat i förbigående peka på dessa härliga ljus.

Ett oändligt vida mindre betydelsefullt, men dock likväl mycket viktigt:

"Varde ljus!"

— ljus i dryckenskapens mörker — må därför blifva föremål för mitt välmenta föredrag. Fråga vi, mina vänner, hvarifrån denna önskan, denna bön, denna "lösen" kommer, så blifver svaret detta: denna önskan, bön och lösen kommer ifrån nykterhetens kämpande härar: religiöse, blåbandister och godtemplare, som hafva kommit till insikt om drycken-

skapens hemska mörker, och som hafva öppnat sina hjärtan för nykterhetens värmande och lifgivande ljusstrålar, hvars innersta källa är "ljusets fader", kärlekens Gud.

Det fanns en tid, då vårt kära fosterland beboddes af ett kraftigt folk, "vid hafvets bröst uppammadt" af enkel föda och oskadlig dryck. Våra skalders finna ej ord nog att prisa detta folk. Men skalderna hafva däremot bra mycket förglömt att framhålla en af de mest viktiga orsakerna till våra förfäders styrka och storhet: nykterhetens värmande, lifgivande och stärkande ljus, som då strålade ut öfver detsamma. Alkoholets tjocka dimma hade med dess giftiga dunster då ej hunnit lägga sig öfver vårt land. Men den tiden kom: Rusdrycksdimman utbredde sig, blef alltmer tät och mörk och insvepte slutligen hela svenska folket i ett villfarelsens, vanans, fördomarnes och missförståndets mörker, som med stor svårighet låter skingra sig. Konsten att tillverka brännvin lär hafva varit en hemlighet bland arabiska läkare i 350 år, men blef sedan allmänt känd i Europa omkring 1350 efter Kristi födelse. Den giftiga drycken fanns från denna tid, i likhet med många andra gifter, på apoteken att tillgå såsom medicin. Omkring 200 år förflöto, och brännvinsupandet började mer och mer utsprida sig. Slutligen gick det så långt, att brännvinspannan tronade ej blott i patronens bränneri, bondens brygghus, soldatens och backstugusittarens spis, utan ock i prästgårdens brännhus. Ifrån denna tid finnas en mängd författningar, som vittna om det tjocka villfarelsens mörker, i hvilket ej blott folket, utan ock dess styrande män träfvade sig fram. "Väktarne på Zions murar" uppläste dessa författningar icke sällan med en mun, ifrån hvilken alkolets kväfvande ångor utgingo. Uppbörsdagarne vid prästgårdarne

blefvo verkliga rusdagar, som ofta slutade så, att löngifvarens åkdon på återfärden fylldes af en helt annan säck än lönesäcken, nämligen lönegifvarens själf, som i redlost tillstånd färdades hem. Man hade ju fått kunskap om, att man gagnade statens inkomster genom att supa, att supen upplifvade det sjunkna modet, att supen stärkte de domnande krafterna, att supen gaf värme åt den af köld skälfvande kroppen, att supen gaf matlust, då tuggan fastnade i munnen, att supen förenade fiender med hvarandra och gjorde dem till vänner, att supen förvandlade dvärgen till jätte, att supen allena kunde gifva bröllopsfolket, kalasfolket, festfolket, faddrarne den glada sinnesstämning, som är af nöden för ett gladt umgänge, att supen förmår skingra sorgen i sorgehuset, att supen är ett bepröfvadt läkemedel emot nästan all sjukdom, att en liten tår brännvin i det tuggade brödet, som lades i den lilles "sudd" beredde åt barnet en särdeles ljuf sömn. Den lille sof — drinkarens sömn. Rusdrycksvillfarelsens mörker hade, korteligen sagdt, så omtöcknat vårt folk, att det på tal om himmelens salighet väl kunde hafva skäl att utbrista: "I himmelen finnes således mycket brännvin!" Hvad under då, om förbrukaren af sådan dryck gjorde anspråk på öfverseende, när han berusade sig. Han fick ock lätt nog absolution. Långt in i senare tider sade därför en viss Uplandspräst till en full lönegifvare: "Gå, du har min nåd!" Om Lapparne berättas det, att de firade familjenattvard i brännvin. I sanning rådde mörker på höjderna, mörker på djupet ibland vårt folk. Hade jag lefvat då, ho vet, om jag ej varit drinkare eller åtminstone hyst samma villfarelse om rusdryckernas nytta: "Man är ju barn af sin tid." Skonsamt må vi därför bedöma dem, som voro stadda i villfarelsens mörker, men allvarligt och

kraftigt uppträda emot själfva rusdrycksvillfarelsen. Ett stort ansvar hvilar på statskyrkan, hvilkens prästerskap bidragit till spridandet af en den mest fördärf-
liga, villfarelse, som tänkas kan. Och är det med hjärte-
sorg jag nämner, att många af statskyrkans ledande
män ännu intaga en sådan ställning till nykterhets-
saken, att man på nykterhetsmöten förklarar stats-
kyrkans tillvaro, såsom ett ibland de svåraste hindren
för nykterhets-saken. Nykterhetsvännernas önskan,
bön och lösen: "Varde ljus", har därför varit af
behovet påkallad under flydda tider och den är det
ännu i vår upplysta tid, "då man för ljus ej ser,
af idel visdom famlar". Med glädje må dock nämnas,
att ibland nykterhetens ljusbärare finnes en och
annan "väktare på Zions murar". Lika tacksamt,
må nämnas, att ibland Sveriges läkarekår hafva män
funnits, som ifrån vetenskapens synpunkt kraftigt
ropat: "Varde ljus ibland ett af rusdrycksmörkret
inhöljdt folk!" Carl von Linné lefve i tacksamt
minne ibland de sistnämnde! Antalet af sådana
nykterhetsvänner, som varit utrustade med djup
lärdom, ökades alltmer, och desse oförgätlige män-
niskovänner hafva varit medlen i Guds hand att
sätta ljusfacklans klart skinande: "Varde ljus" i
dryckenskapens mörker uti de oftast olärde nykter-
hetsvännernas hand. De varningsord, som general-
direktören M. Huss låtit utgå emot Sveriges far-
ligaste fiende: "Bruket af rusdrycker" och som
numera bör finnas i hvarje skola, är det förträff-
ligaste: "Varde ljus" i dryckenskapens mörker,
som jag har sett. Icke blott med religionens, utan
ock med vetenskapens fackla i sin hand kan därför
nu nykterhetens ljusbärare träda fram ibland sina
medmänniskor, som ännu befinna sig i drycken-
skapens mörker och med bestämdhet säga dem:
Statens inkomster, som I menen eder gagna genom

rusdryckshandteringen, undergräfvén I tio gånger mer än i gagnen dem — det namnlösa mänskliga och omänskliga eländet oberäknadt (äfvén djuren måste lida för rusdrycksvillfarelsen). "Varde ljus" ibland eder! Det sjunkna modet, som I tycken eder få upplifvadt genom supen, är blott en "berusning", icke något verkligt mannamod, som med lugn möter dagens pröfvningar. Drinkarens missmod och förtviflan, ja, själfmord bevisa det. Stärkta krafter, som I kännen eder erhålla efter supens inmundigande, är blott en förledande känsla, men ingen ökad kraft. Rusdrycken saknar näringsämnen för kroppen och kan således icke nära densamma. Supen kan sålunda endast jämföras med piskan på hästens rygg; dock med den skillnad, att supen är invärtés förstörande. Den beklagansvärda knäsvaghet, som gör rusdrycksdrickaren oförmögen att gå, bevisar ju ögonskenligen, att rusdrycken ej stärker krafterna. Fallne bröder! "Varde därföre ljus" ibland eder! Värmen och matlusten, som I bestämdt kännen eder få genom supen, äro endast förvillande känslor. Rusdrycken saknar förmåga till båda delarne, men såsom retningsmedel sätter han den i kroppen förutvarande värmen i rörelse, framdrifver den magsaft och salif, som förefinnes, att på ett onaturligt sätt kasta sig öfver maten. Värmen kännes mycket hög och matlusten ovanligt stark; men på den höga värmen och starka matlusten följa — köld och matleda snart i spären. Drinkarens skälfvande kropp och dåliga mage bekräfta icke minst sanningen häraf. "Varde ljus" ibland eder! Supen såsom vänskapsknytare och jätteskapare är i själfva verket en vänskapshatare, mördare och dvärgskapare. Ty vid glasens klang födas trätor, slagsmål, mord och våldnadslika människor. Brottmålsstatistiken bekräftar det. "Varde ljus" i detta mörker! Att supen vid

alla möjliga samkväm anses nödvändig, än såsom spiritusgifvare af ett gladt sinne, än såsom residerande, lugnande dryck i sorgen, det vittnar blott om en bedröflig vanans makt, som inträngt i samhället, och som ifrån dess höjder utöfvar ett sorgligt inflytande nedåt; men ingalunda om supens behöflighet i förra fallet eller duglighet i det senare. Erfarenheten bekräftar sanningen häraf. Tusenden absolutister, som fira glada fester och njuta af glädjen i absolut nyktra samkväm, betyga det ock. "Varde därföre ljus", ljus, så att det går an för hög och låg, att med heder vara absolutist.

Den dagen är ännu icke kommen — absolutisterna anses ännu såsom fantaster — men morgonrodnaden till den dagen visar sig. Denna fest är ju ock en ringa del af denna glädjande morgonrodnad. Lefve länge och väl nykterhetsverksamheten i Edebo! Må de olika grupperna erkänna och understödja hvarandras sträfvanden, att sprida ljus i dryckenskapens mörker! Om jag än vore ibland Afrikas negrer eller Amerikas indianer och försporde, att desse — trots sin afvikelse i religionen — rustade sig till strid emot det förfärliga — eldvattnet; så skulle jag alls icke tveka att i det stycket förena mig med dem och så godt jag kunde ropa: "Varde ljus" i dryckenskapens mörker! Ännu mindre må jag tveka, att gemensamt med människor, som erkänna kristlig religion, önskande, bedjande utropa:

"Varde ljus" i dryckenskapens mörker!

II.

Räfven och rärfjakten.

Föredrag vid nykterhetsfesten i Häfverö sommaren 1890.

“Tager oss räfvar, de små räfvar, som fördärfva vingårdarne, ty våra vingårdar blomstras.” “Eller: Låtom oss hjälpas åt att fånga räfvarne“, m. m.

Ärade mötesbesökare!

De upplästa orden ljuda ju bekanta för våra öron. De äro brudens ord i Höga visans 2 kap. 15 vers. Bruden var mån om vingårdarne, att de icke skulle fördärfvas, och därför uppmanar hon till enig jakt efter en part af dess farligaste fiender: de små sluge och illistige räfvarne, som åstadkommo stor skada på vingårdarnes häckar, vinstockar och unga skott. I vår kalla nord, där inga vingårdar finnas, göres brudens uppmaning i liknande mening öfverflödig; men alldenstund vår nordiske räf tillföljd af sin list och rofgrighet åstadkommer stor skada på fåglar och husdjur, så är räfven själf förklarad vara dödens rof och jakten belönad med skottpenningar. Det är dock icke om denna räf och rärfjakt, jag nu vill tala, utan om en vida farligare räf och en mycket viktigare jakt.

Rysdrycksräfven och jakten efter densamma.

I.

Rusdrycksräfven är *listig*. I den unges öra hviskar han så smilande: "Att taga sig ett glas öl och vin kan ju icke vara farligt. Du ser ju, att ansedde män och kvinnor ja, till och med mången "läsare" göra det. Låter du öl- och vinglasen stå, så blir du af allt sådant ansedt folk utropad som en fantast och af sådana läsare ansedd som en farisé. Töm då glaset såsom andra göra och visa, att du är en fri människa!" Den unge tömmer ett glas, två och tre glas, ja, ännu flera och han begynner känna sig lifvad. Han erfar ungefär samma verkan af de förment oskadliga dryckerna, som brännvinsuparen. Räfven är då åter framme och hviskar honom i örat: "Rusdryck som rusdryck. Tag dig en klar, en äkta sup brännvin! Se blott till, att du ej blifver en drinkare! En yngling sådan som du, med kunskaper, god vilja, fast karaktär, är visst icke i behof af slik varning. Var därför god och ursäkta mig!" Den unge, redan berusad af smickrarens röst, tömmer med klingande kamrater det första, andra och tredje glaset af den berusande drycken. Vänkretsen blir allt kärare, glasen tömmas allt oftare och den unge varder en drinkare.

Rusdrycksräfven är *slug*, vi hade så nära sagt: "statsklok." Hvarifrån skola väl de 13 å 14 millioner, som nu erhållas i brännvinsskatt tagas, om rusdryckstillverkningen och rusdrycksförbrukningen ej funnes till? Denna slughet är ock förenad med djärfhet. Den har varit så *djärf*, att rusdryckstillverkningen och rusdrycksförbrukningen fordom uppmuntrats ifrån själfva predikstolarne och den är ännu djärf nog att med maktspråk inom själfva riksförsamlingen söka kväsa nykterhetens talangfulle,

men fåtaliga kämpar. Siffror, millionerna tala, så mena de ärade manstarka, konservativa "farbröderna."

Rusdrycksräfven är *illistig* nog att göra sig populär, enär han föregifver sig ömma för svenska folkets frihet. Man vakte sig för, ropar han, att beröfva folket dess frihet! Med min af poetisk anstrykning utropar han: "Frihetens stamort på jorden" af frie söner skall bebos!

Rusdrycksräfven är sålunda listig, slug och djärf, illistig, frisinnad och — rofgirig. Förtjänar väl ett sådant skadedjur att längre lefva? O, nej! Om nykterhetsvännerna finge fritt handskas med detta skadedjur, så skulle de, "med Guds hjälp", utan direkta skottpenningar snart nog gifva honom dödssår.

II.

Jakten är dock, trots räfvens lagliga skydd, för längesedan börjad och den fortgår ännu. Nykterhetsväänner, religiöse, blåbandister och godtemplare, låtom oss fortsätta med den jakt, som våra store nykterhetskämpar: Wieselgren och Huss med flera med ädelmod fullföljde intill förlossningens dag! — En liten flicka, som en gång med förvåning sett upp till en herre, som hon tyckte klädde på sig för mycket, utbrast därpå: "Nu måtte du väl inte ska' frysa, då Du tagit på dig sju pälsar." Det rätta jakt-sinnet höfves oss, dyre väänner! Den sanna kärleken göres oss behof. Utan den kläda vi oss uti de otaliga ursäkternas tjocka klädebonad, som gör oss oförmögna till all kärlekstjänst och som slutligen kommer oss att pustande utropa: "Skall jag taga vara på min broder." — Det heter då: jag är ingen drinkare, ingen i min familj är drinkare, icke ens någon i hela släkten. Eller ock: Hvad kan väl jag göra? Jag hatar dessutom och afskyr allt

hvad drinkare heter. De må supa bäst de gitta, mig kommer det icke vid! Icke sällan händer det likväl, att olyckor tima genom rusiga körsvenner, lokomotivförare och sjökaptener, som drabba icke blott drinkare, utan äfven nyktra resande. Dryckensskapsräfven är sålunda farlig för alla, ej blott för rusdrycksförbrukaren, och därföre böra alla, som vilja undgå hans rofgirighet, jaga efter honom.

Huru skall denna räf efterjagas? Han måste fram ur busken, det är: Han måste afslöjas till sitt onda väsen och grufliga framfart. Redan 1855 lyckades det för den tidens nykterhetskämpar att få fram mickel ur busken samt tillfoga honom ett allvarsamt skott. Men tyvärr träffade skottet så nära bakre delen, att endast "svansen" sköts bort. Husbehofsbränningen slopades. Ehuru själfva räfven sålunda blef räddad till lifvet dock med något afstubbad svans, så finnes likväl ännu mer än en rusdrycksförsvare, som beklagar denna svansafskjutning såsom ett af "de svåraste nederlag, som drabbat svenska folket." Och därför behöfver allt framgent rusdrycksräfven blottas och efterjagas.

Se! Där har han genom sin list störtat en hoppgifvande yngling, faderns och moderns stöd och ålderdomströst i fördärf. Vanära, fattigdom, sjukdom, brott, fängelse och neslig död äro vordne den förr så förhoppningsfulle ynglingens lott.

Se! Där har han störtat brudens käraste föremål, brudgummen och maken, ned i dryckenskapens djupa dy och därmed förstört äktenskapets sällhet, familjens trefnad och välstånd samt dragit ofrid, otrefnad och fattigdom in i huset. Den sörjande hustrun nödgas kanske snart se den ena kära husgerådssaken efter den andra bäras ut ur huset och själf med de små en dag nödgas taga hus i fattigstugan.

Se! Här har han lyckats förleda en familjefader, som förestår i öfrigt sitt hus väl, att förefresan ifrån torgdagen, köpingen, staden och vänskretsen taga in så mycket af giftdryckerna, att följden blifvet ett öfverdådigt körande med åtföljande olyckor, ja — död. Ur landsvägsdiket eller vattnet upptages den saknade familjefadern och föres hem — död.

Se! Där går den trägne arbetaren, som söker att med måtta begagna rusdryckerna. Rusdrycksräfven förmår ännu ej locka af honom mer än cirka 15 öre om dag för rusdrycker eller ungefär en krona pr vecka. Mickel smickrar honom med att få äro de, som äro så försiktiga, som han. Efter ett år har han likväl lurat ifrån mannen 52 kr., efter 20 år 1,500 kr., efter 30 omkring 3,000 kronor, om ränta på ränta räknas.

Se! Där kommer en herreman, som fast föresatt sig att icke blifva drinkare. Dryckenskapens mickel har likväl förmått honom att för öl, vin, punsch, kognac och brännvin årligen offra 150 à 200 kr. Han suckar och pustar: "O, hvad min ålderdom är mörk! Skulder, bara skulder och likväl har jag alltid lefvat sparsamt." Han besinnar kanske icke ens nu, att rusdrycksräfven under 20 år — kapitalet med ränta på ränta — lockat af honom cirka 6,000 kr., efter 30 år 11 à 12,000 kronor. Under det såväl kroppsarbetaren som herremannen sålunda bittert klagat, drar rusdrycksräfven förnöjd bort med det offer han sist lockat af dem. I sanning, finnes flere korpar, än den, som släppte osten i räfvens gap och flere åsnor, än de, som gå på fyra ben. O, att man därför ville begagna sundt förstånd! Att dryckenskapensräfven sålunda årligen listar ifrån vårt folk stora summor, det är ju klart.

Se! Där drar han i väg med 100 millioner

kronor om året! Det är en dryg del af skräddarens, skomakarens, smedens, timmermannens, murarens, snickarens, bagarens, tjänarens, bondens i svett och möda förvärfvade penningar. Tusentals fattige barn skulle kunna födas och klädas och otaliga lyckliggöras med dessa millioner. Men nej! Här finnes ingen barmhertighet.

Men hvart drager han i väg med millionerna? Mickel harmas öfver vår fråga, vänder sig om och svarar djärft: 13 à 14 millioner släpar jag till statskassan. Det duger, skulle jag tro. Mer än en tiondedel af hela statsinkomsten svarar jag för. Vi svara: Denna summa är "blodsvärde", som förorsakat otaliga människors lekamliga, andeliga och eviga ofärd och kan den sålunda ingen verklig nytta medföra. Den som gör nytta för 10, men skada för 100, honom vore tio gånger bättre, att han icke vore till. Sen upp, käre vänner!

Dryckenskapsräfven drar i väg med största delen af millionerna till sin kula, det är: rusdryckstillverkarnes och krögarnes fickor. — Förvisso finnes ingen possessionat i Sverige, som har så tjänstvilliga underhafvande, som krögaren och brännvinspatronen. Allt genom dryckenskapsräfvens list. Krögaren lefver i öfverflöd och brännvinspatronen blifver millionär, men brännvinsförbrukaren höljes ofta i trasor. I korus ljuder från tusendens munnar: "Skjut med ens ned detta rofdjur! Vi svara: Riksdagen förhindrar det. — Hvad är då att göra? Svar: Bedjen Gud om och verken för att få nykterhetsvänliga riksdagsmän! Men om detta ej lyckas, hvad är då att göra? Svar: Låtom oss jaga efter räfven, så att vi svälta ihjäl honom! — Huru skall det gå till?

En furste klagade en gång öfver att snön besvärade honom i munnen. Betjänten sade då:

“Håll ihop munnen, nådige furste.” Fursten lydde rådet och han vardt hulpen. Så ock här, låtom oss hålla ihop munnen, då rusdrycker räckas oss! Dryckenskapsräfven bjuder så smilande: kom med mig och drick ett glas — ett enda blott!

Låtom oss säga: nej, bestämdt nej. Mickel räf säger: 10 och 5 öre stycket för en sup eller ett glas öl är ju ej att spara på. Låt slanten gå, för denna gång åtminstone!

Låtom oss hålla vakt för penningpungen!

Bruden i höga visan tillropar oss: Låtom oss hjälpas åt att fånga räfvarne, de små räfvar, som fördärfva vingårdarne! I dessa ord ligger således ock uppmaningen: Skydden med kärlek och ut-hållighet vingården.

Låtom oss därför i sann kärlek med ord och exempel räcka den fallne och svage vännen vår hand till upprättelse och ledning! Dryckenskapens leder skola då mer och mer glesna; nykterhetens jägarehär öka till milliontal och dryckesräfven måste, om ej genom skott (riksdagsbeslut), likväl genom svält afmattas och dö.

III.

Den gamla spegeln.

Föredrag vid nykterhetsfesten i Östhammar den 3 aug. 1890.

Värde åhörare!

Hvem ibland oss är det väl, som icke känner behof utaf den husgerådssak, som kallas spegeln? Spegeln är ju alldeles nödvändig vid toaletten. Den af ungdomlig skönhet strålande damen önskar i densamma se sin bild. Den liflige och kraftfulle ynglingen behöfver honom, så tycker han åtminstone, för att kunna själf se ynglingadragen förbytas i kraftfulla, sköna ansiktsdrag. Medelålders damen och medelålders mannen se ock gärna i spegeln för att icke blott återse bilden af det ansikte, som förr strålat af skönhet och behag, utan ock för att se i hvad mån tidens mångahanda erfarenheter och pröfningar satt sin prägel på detsamma. Åren skrida. Man ser i spegeln — ej mer af fåfänga — utan för att se, visserligen bilden af sig själf, men ock i samma bild återskenet af en hädangången kär moder eller älskad fader, sådana man såg dem i mera framskridna år. Åren skrida än vidare, och man ser i spegeln bilden af det ansikte, som bär prägeln af ålderdom och snart förestående — död. Korteligen: spegeln är, rätt eller orätt brukad, en för alla lifvets åldrar anlitad husgerådssak.

Såväl med afseende på det sätt — troget eller falskt — som ock med afseende på utstyrseln kan en spegel älskas och vara modern eller föraktas och antikveras. Den moderna spegeln, vore han än aldrig så dålig, får behålla sin plats. Den antika, urmodiga spegeln, vore han än aldrig så god, skjutes undan och ersättes af en modern spegel. Tycke och smak spela härvid, såsom på modeområdet, i allmänhet, hufvudrollen. Tider komma därför, då urgamla saker återigen få högt värde, då "en gammal spegel" också kan återigen få åskådare och beundrare. Hos profeten Jeremia uti 35 kapitlet framställs en händelse, som gifver mig anledning att i bildlig mening något tala om

"Den gamla spegeln."

För omkring 2,500 år sedan framställde Herren Gud genom sin tjänare Jeremias för sitt folk Israel denna spegel. Den har sålunda hunnit blifva, hvad man kallar "antik", urmodig, mer än en gång, hvarföre den med skäl må kallas: "den gamla spegeln". Den har också i rikt mått fått erfara, och det många gånger om, hvad det innebär att vara urmodig, undanskjuten och föraktad. Men den har återigen för sin äkthets skull blifvit uppmärksammas och endels modern. Hvad vårt land angår torde "den gamla spegeln" icke hafva rönt större förakt än under tiden omkring 1788. Han icke blott skymfades genom dryckeskväden, utan till och med, ehuru den utgör en del af Guds ord, utkastades ur själfva kyrkan. Kyrkorna, som ännu i allmänhet anses vara för heliga för lekmän att hålla religiösa och nykterhetsföredrag uti, måste då stå öppna för brännvinskungörelser och brännvinsstämmor. Till heder för den del af prästerskapet, som är nykterhetsvänlig, nämnes med glädje, att en af ärkestiftets

präster den tiden erhöll "skrapa af konsistorium för det han vägrade landshöfdingen i Stockholm af Ugglas att begagna kyrkan till — brännvinsstämma. Senare tiders ändrade tänkesätt har likväl börjat egna "den gamla spegeln" välförtjänt uppmärksamhet. Ej blott denna fest, utan Östhammars hela samhälle och än mer nykterhetsrörelsen öfver hela vårt land bekräftar det.

Mina vänner! Låtom oss nu följas åt till "den gamla spegeln" och ställa oss framför densamma, så att vi kunna se både de för årtusenden sedan afbildade personerna och äfven vår egen bild.

Vi skåda uti densamma ett folk, som kallas Rekabiterna, som lefde i konung Jehu tid. Stamfadern för detta folk hette Jonadab, Rekabs son, som lefde omkring 300 år före Jeremia. — Jonadab, stamfadern för sitt folk, synes oss. Han står där såsom en vördnadsbjudande patriark, ehuru han icke är någon Israelit. Omkring honom stå hans närmaste, "ben af hans ben, kött af hans kött".

Stunden synes vara så viktig, kanske är det afskedets stund för alltid. Hvad har den vördade gamle att säga till de uppmärksamt lyssnande sönerna i denna stund? "I och edra barn skolen aldrig något vin dricka!" Under djup stillhet mottaga de unga sin faders "testamente" och gömma det i sitt hjärta, fuktadt af tårar och besegladt med en tyst bön.

Under djup känsla af stundens vikt afgifva de svar på sin faders uppmaning sålunda: "Vi eller våra hustrur, söner eller döttrar dricke intet vin. Vi lyda vår faders röst". Mina vänner! Här möter oss tydligen en faderligt befallande fordran till nykterhet och en den mest sonliga lydriad till nykterhetslöftets afgifvande. Fader, moder eller du, som står i deras ställe, spegla dig i "den gamla

spegeln"! Ser du dig stå på vacklande ben med glaset i darrande hand, så blygs däröfver och gör i Herrans namn allvarlig bot för egen och dina kära barns välfärds skull. Skulle du vilja, att din son skall på din graf falla drinkarens förtviflade ångertårar under tyst eller högljudd klagan: "O, fader, genom dig är jag vorden olycklig!" "Nej", säger du, "Gud bevarare mig därifrån!" Välan! Skall Gud kunna höra denna din bön, så kom då och gör redlig bot! Kasta ifrån dig giftdryckerna och blif en fader i detta stycke sådan som Jonadab var!

I, som tveken att lämna bifall till nykterhetslöftet, lären er af Jonadabs söner att afgifva det af uppriktigt hjärta! Det är rätt, att vi lofva göra det, som är godt.

Vi skåda vidare Jaasanja, som på Jeremia tid troligen var Rekabaternas hufvudman, samt hans bröder, söner och hela de Rekabiters hus. Till dem kommer Guds profet Jeremia uti ett ärende, som gifver oss anledning att ödmjukt utbrista: "Store Gud, "Underlig" heter du och underlige äro dina vägar"! Profeten förer dem in uti ett af templets sidorum, sätter för dem kannor fulla med vin och säger till dem: "Dricken vin!" Om frestelsen för de absolut nyktra Rekabiterna någonsin framträdt med makt till "nykterhetsbrott", så måste det väl vara nu, då Guds egen profet bjuder dem att "dricka vin", helst Guds mening med denna pröfning är för dem okänd. Om stamfaderns testamente om "absolut nykterhet" icke under de gångna århundraden lifligt inskräfts och bevarats, så skulle väl nu villrådigheten, om hvad de borde göra eller icke, stå att läsas af oss i deras blickar och åtbörder. Men nej! Här förefinnes ingen villrådighet, ingen böjelse till parlamentering eller underhandling med frestelsen. De äro klädda i trons, hoppets och kärlekens vapen-

rustning, och därför afgifva de det bestämda svaret: "Vi dricka intet vin, ty vår fader Jonadab, Rekabs son har bjudit oss och sagt: "I och edra barn skolen aldrig något vin dricka." Bestämndhet lyser fram ur deras blickar. Den härdade nykterhetskämpens kraft och mannamod blixtrar fram i deras rörelser och i det sätt, de föra skyddsvapnet emot frestelsen.

Fråga vi: "Hvari består deras skyddsvapen?" så blifver svaret detta: "Det består i troheten mot den sanning, de lärt sig inse och troget hållande af det löfte, som de, i öfverensstämmelse med den insedda sanningen, afgifvit. Det är troheten i det rätta af världen ofta ringa ansedda och föraktade, som har löfte med sig om välsignelse, som skapar stormän med ädel och fast karaktär. Bröder och syskon af godtemplarorden, blåbandsföreningen eller utom förening stående nykterhetsvänner, låtom oss troget in i döden vara iklädda trons, hoppets och kärlekens vapenrustning! Låtom oss med trohet vidblifva den absoluta nykterhetens grundsatser! Änden kröner verket.

Fallne broder och syster! Beskåda äfven du dig i "den gamla spegeln"! Du finner dig slagen, nedgjord med glaset i hand. Du höll profvet äfven du en tid, men i försökelsens stund, då det gamla begäret inom dig begynte åter att rasa, föll du i lastens djupa grop. Hvarje sup du tömt, hvarje rus du tagit äro spikar, som lämnat svidande samvets-sår efter sig. Du både ser och känner dig vara olycklig. Efter hvarje förseelse kvider ditt samvete, tåras dina ögon. Stundom vrider du ock dina händer under djup klagan öfver din förnedring. Ditt minne, ditt förstånd, dina ädlare själskänslor, din jordiska sällhet, ditt anseende, dina förr ljusa utsikter bortom grafven — allt, som ingifvit hopp

för tid och evighet, fördärfvas i dryckenskapens djupa grop, i hvilken du fallit. Din bild är bedröflig! Fallne broder! Låt rädda dig! Den gode herden, Jesus Kristus, går ännu i dag efter dig. Nykterhetsvännerna möta dig med öppen famn. Kom igen, blif trogen och du skall ödmjukt, utan skam våga se dig i "den gamla spegeln."

Slutligen se vi Herrans profet komma igen till de Rekabitors hus, sedan han förut framställt Rekabiternas trohet såsom en botpredikande spegel för Israel och förkunnar följande glada budskap: "Därföre säger Herren Zebaot, Israels Gud, alltså: Det skall aldrig fela Jonadab, Rekabs son, att ju någon af hans säd alltid för mig stå skall." Likasom regnbågen genom solstrålarnes brytning i vattendropparne framträder på den förut af dystra molu, blix och donder uppfylla himmelen och bebådar hvila, frid och välsignelse, så framträder här Herrans profet och med löftesordet om Zebaots nådiga välbehag öfverskygger de under pröfningens dag ståndaktige Rekabiterna.

Likasom en öfverste å sin konungs vägnar efter en utkämpad strid för frihet framträder och utdelar ynnestbevis för visad trohet och tapperhet, så står Jeremias och utdelar ynnestbevis åt ett folk, som kämpat troget för "absolut nykterhet." Löftet om att "få stå — bestå — inför Herren" är dock vida större, än "grefve- och friherrevärdighet" här på jorden. Mina vänner! Icke under således, att Gudsmannen Jeremia, som oändligt mycket hellre ville i Zebaots namn välsigna, än förbanna, synes oss hjärtans glad och lycklig. Icke under, att Rekabiterna i ödmjuk, men tacksam förlägenhet emottaga ynnestbeviset, under det att en sakta hviskning går öfver de äldres läppar: "Herre Gud Zebaot! Vi äro alldeles ovärdiga att emottaga din

stora nådebevisning“, och de små synes klappa händerna af fröjd däröfver, att löftet gäller — äfven dem.

Bepröfvade nykterhetskämpar! Huru sen I eder bild vid undfäendet af Guds ynnestbevis? Älsken I med oförminskad kärlek “den gamle spegeln“, i hvilken vi nu sökt skåda? Önsken I, att i trohet emot nykterhetslöftet och i ödmjukt emottagande af den välsignelse, som åtföljer denna trohet, likna de personer, hvilkas bilder vi i dag beskådat? Önskar jag det? Beder jag därom? Om så är, låtom oss, mine bröder och syskon, icke såsom den late, — han “dör öfver sin önskan“ — dö öfver vår önskan — utan framgent fara fast, enligt vår kallelse, och med stadig hand “hålla fästet“ på nykterhetens fana! Om denna stund i någon mån får bidraga därtill, så har vårt beskådande i “den gamla spegeln“ icke varit förgäfvets och “den gamla spegeln“ har sålunda bevisat sig vara gammal, men icke för gammal.

Pris: 15 öre.